

# Sytuacja decyzyjna wokół negocjacji nowego układu Unia Europejska - Rosja

Autor tekstu: **Magdalena Wasąg**

## Wstęp

**M**oment wschodniego rozszerzenia Unii Europejskiej rozpoczął *nowy* etap w stosunkach na linii Unia – Federacja Rosyjska. Nowe państwa członkowskie z licznymi mankamentami zaczęły determinować otoczenie wokół współpracy UE- Rosja. Tym bardziej, że niektóre z tych państw blisko pół wieku budowały z Rosją potęgę państw socjalistycznych. Choćby dlatego, sporna okazała się kwestia objęcia tych państw *Porozumieniem o Partnerstwie i Współpracy* [1]. Ostatni szczyt UE- Rosja zakończył się fiaskiem, a to za sprawą polskiego weta. W 2005 roku Rosja wprowadziła embargo na polskie mięso, zarzucając fałszowanie certyfikatów weterynaryjnych. Polska w odwecie od listopada 2006 r. blokuje negocjacje między Unią a Rosją w sprawie nowego Układu. „Nowe porozumienie potrzebne jest nam w takiej samej mierze jak Unii Europejskiej. Dlatego, gdy tylko wewnątrz UE znikną sztuczne przeszkody na drodze do rozpoczęcia rozmów, będziemy do tego gotowi” [2] – podkreślił Siergiej Ławrow, rosyjski minister spraw zagranicznych. Polskie weto Rosja definiuje jako „szantaż, któremu nie wolno ulec.” [3] Kością niezgody szczytu w Samarze okazała się także, kwestia radzieckiego pomnika w Estonii jak również amerykańskie plany budowy tarczy w Europie Środkowo- Wschodniej.

Rosja jest ważnym partnerem energetycznym UE. Przed rozszerzeniem UE była odbiorcą 53% rosyjskiego eksportu ropy i 62% gazu. [4] Rosja jest czwartym co do wielkości partnerem handlowym UE, a Unia pozostaje najważniejszym partnerem handlowym Rosji. [5] Silne uzależnienie państw zwłaszcza *nowej* Unii od dostaw ropy i gazu z Rosji coraz częściej staje się czynnikiem destrukcyjnym. Nowi członkowie UE chcą gwarancji bezpieczeństwa energetycznego jak i, równego traktowania w szeroko rozumianej polityce. Putin doskonale zdaje sobie sprawę, że UE jest kluczowym partnerem Rosji na arenie międzynarodowej.

## 1. Nowa Unia — nowy ład

### 1.1. Karta energetyczna

Problemy energetyczne stanowią kluczowy czynnik warunkujący kształtowanie potrzeb i dążeń integracyjnych na linii UE- Rosja. Kreowaniu wspólnej polityki energetycznej przyświecały dwa cele: integracyjne i pozaintegracyjne. W pierwszym przypadku polityka zmierzała do ustanowienia wspólnego rynku energetycznego. W drugim, odnosiła się do szeroko pojmowanej problematyki bezpieczeństwa energetycznego, bezpieczeństwa dostaw oraz aspektów aksjologicznych działalności sektora energetycznego. [6] Według oceny Komisji Europejskiej: „jeśli nie będzie prowadzona aktywna polityka energetyczna, UE nie będzie w stanie uwolnić się od wzrastającej zależności energetycznej.” [7] Dialog energetyczny zaczęto pojmować jako zrozumienie wzajemnych potrzeb Rosji i UE w sferze paliwowo- energetycznej. Praktyka ukazała przede wszystkim liczne rozbieżności i trudne do pogodzenia interesy. Jednym z priorytetów *starej* Unii jest dogadanie z Moskwą tzw. *karty energetycznej*. Obie strony mają o niej jednak inne wyobrażenia. Rosja chce dominacji na europejskim rynku i nie zamierza wpuścić unijnych firm. Kanclerz Niemiec, Angela Merkel zaś, nie zamierza pomagać w tym Putinowi. Głośno krytykując go za naruszenie zasad demokracji. „Rosjanie oddaliby wszystko, by na jej stanowisku znów znalazł się mniej małostkowy Schröder.” [8] Putinowi szczególnie dobrze układała się współpraca z Schröderem, Chirac'iem czy Blairem. *Nowa* Unia, jak nazwali ją publicyści, jest inna. „Minęły czasy uczuciowego kumpelstwa między Schröderem a Putinem. Angela Merkel wprowadziła w stosunki 'nową rzeczowość'”. [9] Nowi przywódcy Europy nie zamierzają przytakiwać Rosji. Powody tego stanu rzeczy są proste: „ich społeczeństwa nie lubią Rosji Putina i cenią twarde język w rozmowach z Kremlen.” [10]

## 2. Gra warta świeczki. czyli negocjacje Unia – Rosja

### 2.1. Rosja — mocarstwo energetyczne

Istniejący układ obowiązuje do końca 2007 r. „Obecne porozumienie po 1 grudnia 2007 roku zostanie przedłużone o rok.” [11] – oświadczył Siergiej Jastrzembski, doradca prezydenta Putina ds. rozwoju kontaktów z UE. Nowy układ ma regulować stosunki między UE i Rosją we wszystkich ważnych dziedzinach na nowych warunkach. Kluczowym elementem jest współpraca w dziedzinie energetyki, ale chodzi też o zacieśnienie współpracy w dziedzinie badań naukowych, oświaty i kultury. Kreml na polskie weto blokujące negocjacje nowego porozumienia wypowiada się jednoznacznie: „Rosja ubolewa, że nie wszyscy nowi członkowie Unii dorównują poziomowi kultury ogónoeuropejskiej i zarazem „usiłują wprowadzić swoje kompleksy do stosunków Rosji i całej UE”. [12] Mimo tej gry Jastrzębski twierdzi, że problem weta jest do rozwiązania, ponieważ: „udało nam się rozwiązać kilka trudnych zadań, które niegdyś opinii publicznej prezentowano jako przeszkody na drodze rozwoju kontaktów między Rosją a Unią Europejską.” [13] Postawa Unii na ostatnim szczycie dała do zrozumienia Rosji, że nie zamierza pozostawiać państw członkowskich bez wsparcia. Dlatego, Rosja: „nie wyklucza zwiększenia w przyszłym roku importu mięsa z Ameryki Łacińskiej, Australii i Nowej Zelandii, jeśli nie zostanie do tego czasu uregulowana sprawa dostaw produktów zwierzęcych z Unii Europejskiej”. [14]

Moskwa dzięki poparciu ludności, względnej stabilności systemu rządzenia i sprzyjającej koniunkturze na światowym rynku energetycznym może aktywnie forsować własną wizję strategicznych celów i form współpracy. Ale powinna poważnie popracować nad marketingiem politycznym, ponieważ rosyjski przywódca „z wolna staje się czarną owcą europejskich mediów i zbiera ciężki za Czeczenię, za gazową dyplomację czy gnębienie wolnych mediów i opozycji.” — zwłaszcza w oczach nowej kadry UE. [15]

### 2.2. Unia Europejska — czyli wszyscy za jednego

Rosja zdaje sobie sprawę, iż jej europejska polityka poniosła klęskę. Niemcy, pozostając wiernymi europejskim partnerom, nie zgodziły się na ścisłą współpracę energetyczną z Rosją. Ten fakt przypieczętowała Bruksela tym, iż nie zamierza lekceważyć interesów nowych członków takich jak Polska. Na szczycie w Samarze Unia stanęła po stronie kraju z nad Wisły, przeciwstawiając się tym samym Moskwie. [16] Mimo to UE popiera jak najszybsze przystąpienie Rosji do Światowej Organizacji Handlu. „Wszyscy pragniemy, aby Rosja była demokratycznym i kwitującym państwem.” [17] — podkreślił przewodniczący Komisji Europejskiej. Rosyjscy politycy zaś, twierdzą, że rozszerzenie UE o kraje Europy Środkowej były swoistym błędem. Dlatego też, „Unia płaci uwikłaniem w reformy wewnętrzne, spory wokół polityki zagranicznej oraz stosunku do USA” [18] twierdzi, Siergiej Karaganow, szef rosyjskiej Rady Polityki Zagranicznej i Obronnej.

Doradca prezydenta Rosji, Siergiej Jastrzembski oświadczył, że weto Polski „podrywa zaufanie do Eurounii” [19]. Twierdzi dalej, że: „postępowanie Polski demonstruje, że Unia Europejska nie wyszła jeszcze ze stanu wewnętrznych trudności i instytucjonalnego kryzysu, w jakim się pogrążyła po fiasku referendum w sprawie konstytucji (europejskiej) we Francji i Holandii”. [20] Unia trzyma się paradygmatu, który zastosowała przy okazji rozszerzenia. Za swoją misję uznała transformację polityczną i gospodarczą Rosji. Moskwa zaś, stawiała na równoprawny dialog dwóch suwerennych podmiotów.

Według rosyjskiego politologa, Timofieja Bordaczowa Unia błędnie założyła, że stosunki z Rosją będą się rozwijać tak samo, jak miało to miejsce w przypadku krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Wynika to z faktu, iż Rosja nie jest zainteresowana ani transformacją polityczną, gospodarczą a tym bardziej społeczną. Bordaczow dodaje: „Rozbieżność oczekiwań UE wobec Rosji — że dobrowolnie przyjmie ona europejskie standardy — oraz Rosji wobec UE — że Europa uzna specyfikę Rosji i będzie traktować ją jako równorzędnego partnera — utrudnia konstruktywną współpracę.” [21]

## 3. Zdefiniowanie sytuacji decyzyjnej

### 3.1. Konflikt czy kryzys?

Sytuacja polityczna na linii UE –Rosja nie została do końca zdefiniowana. Media europejskie na przemian przedstawiają obecną sytuację jako konfliktową i kryzysową. Pojawia się pytanie czy słusznie?

Profesor Pietraś sytuację decyzyjną definiuje jako: „system zmiennych niezależnych, skłaniających decydentów do podjęcia działań, bądź jako system zmiennych wprawdzie niezależnych od decydentów, ale zależnych od działań innego ośrodka.” [22] Można rzec, że obecna sytuacja wynika ze zmiennych zależnych od działań innego ośrodka. W tym przypadku jest to embargo na polskie mięso, a co za tym idzie weto w negocjacjach nowego porozumienia, działania rządu Estonii związane z demontażem radzieckiego żołnierza, układ o ograniczeniu sił konwencjonalnych w Europie oraz plany USA rozmieszczenia w krajach UE elementów strategicznych sił jądrowych. [23] Te czynniki wpływają na obecny stan sytuacji decyzyjnych na linii UE- Rosja. Stanowią zbiorczą funkcję działań, które można jasno zdefiniować i odnieść do sytuacji rzeczywistej. Synteza wszystkich zmiennych pozwoliła wprowadzić do dyskursu publicznego pojęcia kryzysu na linii UE –Rosja. Ale czy kryzys jest odpowiednim odzwierciedleniem obecnej sytuacji decyzyjnej? — Kryzys jest momentem rozstrzygającym, punktem zwrotnym oraz stanowi przełom w danej sytuacji [24]. „Doniesienia o kryzysie w stosunkach Rosji z Unią Europejską są mocno przesadzone” {P:25| Nie ma kryzysu UE- Rosja.} - ocenił Jastrzembski, doradca Putina ds. rozwoju kontaktów z UE. Przyjmując, że sytuacja kryzysowa występuje wtedy, gdy system jest w środowisku turbulentnym, w którym zmianie podlegają zmienne sytemu oraz jego podstawowe parametry strukturalne, [26] trudno jest się zgodzić z hipotezą o sytuacji kryzysowej. Bardziej adekwatnym określeniem tej sytuacji jest konflikt rozumiany jako sprzeczność interesów, poglądów, niezgodność, spór zatarg czy kolizja. [27] Choć jedna ze stron kategorycznie zaprzecza. „Konfliktu interesów między Rosją i Unią Europejską, dzięki Bogu, nie ma. Występują natomiast różnice w poglądach na to, jak rozwiązywać te czy inne problemy.” [28] — oświadcza sam Putin. Tyszka zauważa, że w sytuacji konfliktowej podstawowym celem decydenta staje się nie tyle maksymalizacja użyteczności, czy znalezienie alternatywy satysfakcjonującej, co przede wszystkim pozbycie się nieprzyjemnego stanu niezadowolenia. [29] „Rosji można nie lubić, ale nie wolno skazywać jej na izolację. Kraje zachodnie dobrze to rozumieją.” [30] Dlatego też, tak ważne jest porozumienie między tymi podmiotami. Obserwując dwóch graczy można dostrzec, że Rosja chce maksymalizacji korzyści, a Unia nie ma zamiaru kajać się przed *carem*. Zdając sobie sprawę z sytuacji energetycznej Unia szuka drogi poprzez którą mogłaby się uniezależnić od dostaw z Rosji. Kanclerz Niemiec wyraźnie stwierdziła: „Europa musi zmniejszać swoje uzależnienie, aby zagwarantować sobie długofalowe zaopatrzenie w energię.” [31]

### 3.2. Sytuacja polityczna a sytuacja decyzyjna

Bodnar pisał, że: sytuacja polityczna to ogół okoliczności, w których podejmowane są działania polityczne, albo – zbiór relacji pomiędzy cechami podmiotów a cechami usytuowania tego zbioru (kontekstu, otoczenia). [32] Krystaliczną sytuację decyzyjną [33] stanowią negocjacje wokół nowego układu UE- Rosja, otoczeniem zaś jest polityka poszczególnych państw członkowskich, zwłaszcza byłego bloku wschodniego, jak również ciągłe zatargi w sferze energetycznej. Idąc dalej, tę sytuację można określić jako deliberacyjną [34], ponieważ czas na podjęcie decyzji nie jest ograniczony — ciągle trwają negocjacje, zagrożenie interesów jest duże – bezpieczeństwo energetyczne (strach przed zakręceniem kurka) oraz sytuację na szczycie w Samarze można było przewidzieć znając model polityki Rosji i dążenia *nowych* członków UE. „Legitymizacja władzy w Rosji opiera się na autorytecie jednego człowieka — cara. Bez niego zapanuje anarchia o wiele gorsza niż porządek opierający się na sile i przemocy” [35] — pisał Akunin o współczesnej Rosji we francuskim dzienniku „Liberation”. O tym czy decydent polityczny będzie autokratycznie podejmować decyzje, czy też będzie *primus inter pares*, czy wreszcie będzie unikać ujawniania swojego stanowiska przesądza przede wszystkim o osobowości decydenta, [36] a osobowość Putina tuzinkową bez wątplenia nie jest.

## 4. Szanse porozumienia na przyszłość

### 4.1. Powrót do metody sektorowej

Rosyjski politolog, Bordaczow planując przyszłość Rosji i UE, proponuje powrót do metody sektorowej. Według tej metody tworzono integrację europejską w latach 50. „Wyklucza ona jakąkolwiek dyskryminację tych uczestników projektu, którym się nie wiedzie, co jest szczególnie ważne w przypadku państw, które tak jak dzisiejsza Rosja dążą do odzyskania wysokiej samooceny.” [37] – dodaje Bordaczow.

Nowa sytuacja decyzyjna nie może być instrukcją, jak zbliżyć Rosję do istniejących i zmieniających się norm regulowania życia politycznego i gospodarczego UE. [38] Wskazówką dla obu stron powinno być prawo międzynarodowe – m.in. normy WTO. Co jednak nie wyklucza przyjęcia przez Rosję poszczególnych unijnych norm. Należy odejść od oceniania stanu rosyjskiej gospodarki i społeczeństwa. Zamiast tego, warto rozważyć możliwość opracowania dokumentu, który zapowiadałoby powołanie sojuszu Rosji i Unii jako nowego elementu zapewniającego regionalne i międzynarodowe bezpieczeństwo. Strategiczny sojusz Rosja –UE będzie miał wielkie znaczenie jako spoiwo łączące regionalny system bezpieczeństwa w Europie, Azji i Ameryce Północnej

Stwierdzenie, że Unia Europejska uważa Rosję za „rozwinęty kraj demokratyczny z podstawami gospodarki rynkowej” z założenia stawia UE o stopień wyżej, podważając zasadę równoprawności.” [39] Nowy model stosunków powinien przedstawiać szczególną rolę Rosji w Europie i na świecie. Przecież, „obie strony są zainteresowane przewyżnieniem różnic i kolizji interesów, by nie dopuścić, żeby przekształciły się one w poważne konflikty polityczne.” [40]



### 4.2. Najważniejsze to co łączy

Niezależnie od różnic jest wiele spraw, które łączą UE i Rosję – m.in. rola ONZ, zwierzchność prawa międzynarodowego, nierozprzestrzenianie broni jądowej, walka z terroryzmem, przestępczością transgraniczną i handlem narkotykami, stabilizacja Bliskiego Wschodu, problemy środowiska naturalnego. [41] Obaj gracze budują stosunki na zasadzie równoprawności, wzajemnej korzyści i przejrzystości. Działając w ramach organizacji międzynarodowych i regionalnych dążą do wzajemnego uwzględniania stanowisk i maksymalnego zbliżenia.

Konieczny może się okazać powrót do korzeni. misja utrwalania pokoju i zapobiegania konfliktom na kontynencie europejskim na nowo może stać się siłą napędową integracji – tak, jak to było za ojców założycieli. Może się wydawać, że nie jest to idea jak na owe czasy, ale biorąc pod uwagę północno-wschodnie i południowo-wschodnie rubieże UE, ten aspekt integracji wcale nie stracił na aktualności. Bez wątplenia proces rozszerzenia Unii przyczynił się do upowszechnienia sposobu myślenia o integracji jako metodzie utrwalania pokoju i stabilności. Dotyczy to jednak państw, które zdecydowały się na wejście do Unii. Poza jej granicami – ale wciąż w Europie – są kraje, gdzie zasadniczych problemów bezpieczeństwa jeszcze nie udało się rozwiązać. Dotyczy to w pierwszej kolejności Rosji i Ukrainy. „Nikt z nas nie chce, by nowoczesna Europa była podzielona nowymi, w tym przypadku wirtualnymi, murami berlińskimi. Kwestia tego, jak znaleźć drogę do tej współpracy, nie jest prosta. (...) Ale dialog rozwija się w tej chwili całkiem konstruktywnie. Rozumiemy, jak należy rozwiązywać te problemy. I jak zawsze, rozwiązanie nastąpi drogą kompromisu.” [42] – twierdzi rosyjski przywódca.

## Zakończenie

Sytuacja decyzyjna wokół nowego układu UE — Rosja jest napięta od momentu rozszerzenia Unii w 2004 roku. Otoczenie polityczne obecnej sytuacji pokazuje jak wiele kwestii nie jest zakończonych, zwłaszcza w państwach byłego bloku wschodniego. Polska nagminnie atakowana jest przez rosyjskie media, iż nie potrafi poradzić sobie z *bakcylem rusofobii*, który przekłada się na nastroje wewnętrznie. Europa Środkowo- Wschodnia przesiąknięta jest stereotypami, które niekiedy determinują politykę poszczególnych państw. Sytuacja jest o tyle trudna, iż Rosja po raz pierwszy graniczy z mocarstwem, które jest gotowe do aktywnej konkurencji.

Nazywanie obecnej sytuacji decyzyjnej kryzysem jest pewnego rodzaju nadużyciem. Zarówno strona rosyjska, jak i unijna starają się nie używać tego określenia. Obecna sytuacja na linii UE -Rosja jest raczej konfliktem interesów dwóch mocarstw. Szybkie zmiany otoczenia politycznego powodują, że pewne wypracowane formy współpracy przestają się sprawdzać w danej sytuacji. W efekcie powoduje to napięcia i zachwianie równowagi na platformie współpracy rosyjsko-unijnej. Wynika to także ze zmiany zasięgu polityki UE ze względu na nowych członków. Kadra starej Unii potrafiła znaleźć wspólny język z Putinem. Nowa gwardia nie zamierza kajać się przed *carem*, który niczym *Wielki Brat* bacznie obserwuje i grozi palcem zakręcając gazowy kurek. Polityka historyczna każdego z państw jest ważna. Ważne jest zachowanie tożsamości i suwerenności państw, ale równie ważna jest przyszłość Europy. A jaka ona będzie, to zależy od każdego państwa z osobna jak i od wszystkich razem. A przed wszystkim od współpracy z Rosją, która w Europie była i będzie zawsze. „Stosunki między UE a Rosją są elementem podstawowym. Podstawowym dla Rosji, podstawowym dla Europy i — co jeszcze ważniejsze — podstawowym dla równowagi i stabilizacji jutrajszego świata.” [43] Dlatego, wypracowanie nowego porozumienia jest nieuniknione. Europa nie może się przecież cofać.

*Od redakcji: powyższy tekst pisany był przed zmianą na stanowisku prezydenta Rosji i oczywiście przed wybuchem konfliktu rosyjsko- osetyjsko, abchasko — gruzińskiego, pozwala jednak lepiej zrozumieć sytuację w dniu dzisiejszym.*

### Bibliografia:

1. J.Z. Pietraś, *Decydowanie polityczne*, Warszawa-Kraków 1998.
2. A. Bodnar, *Decyzje polityczne. Elementy teorii*, Warszawa 1985.
3. T. Tyszka, *Analiza decyzyjna i psychologia decyzji*, Warszawa 1986.
4. *Rocznik strategiczny, 2005/2006*, Warszawa 2006.

### Artykuły prasowe

1. A. de Lazari, *Interesowna miłość*, „Newsweek”, nr 28/2006.
2. M. Kacewicz, *Klub imienia Katarzyny II*, „Newsweek”, nr 20/2007
3. J. Piński, K. Trąbski; *Samobój Putina*; Wprost nr 3/2007.
4. G. Ślubowski, *Poputczycy Putina*, „Wprost” nr 19/2007.
5. P. Cywiński, *Pałka Putina*, „Wprost”, nr 19/2007.

Zobacz także te strony:

[Dość Rusofobii!](#)

[Polacy i Rosjanie](#)

[Gdybym był Rosjaninem](#)

[Rosja na rozdrożu z dwoma drogowskazami](#)

---

Przypisy:

[1] *Porozumieniem o Partnerstwie i Współpracy* podpisano w 1994 roku, natomiast weszło w życie 1997 roku. Stanowi formalną podstawę dialogu politycznego UE-Rosja.

[2] *Ławrow liczy na polsko-rosyjską przyjaźń*, pap.

- [3] [Rosyjski szczyt lekceważenia Unii Europejskiej.](#)
- [4] Za: *Rocznik strategiczny*, 2005/2006, Warszawa 2006, s. 415
- [5] Zob. [Stosunki z krajami Europy Wschodniej.](#)
- [6] Zob. *Rocznik...*, s. 409.
- [7] Tamże, s. 411.
- [8] Za: P. Cywiński, *Pałka Putina*, „Wprost”, nr 19/2007, 13.05.2007, s. 52.
- [9] Za: BILD-ZEITUNG [w:] Merkel - [Putin - Rosja - UE.](#)
- [10] [Nowa Unia nie polubi Putina.](#)
- [11] [Nie ma kryzysu UE - Rosja](#), pap.
- [12] [Przekłęte mięso i polska rusofobia.](#)
- [13] [Stosunki Rosja - UE nie mogą być zakładnikiem stanowiska Polski](#), pap.
- [14] [Polskie weto ws. porozumienia UE- Rosja a WPZiB Unii](#)
- [15] Za M. Kacewicz, *Klub imienia Katarzyny II*, „Newsweek”, nr 20/2007, 20.05.2007, s. 42.
- [16] Zob. [Putin polecił zintensyfikować dialog z UE w sprawie polskiego mięsa](#), pap
- [17] [Szczyt Rosja- UE. Przyjęto "mapy drogowe", ale trwa spór o wizy i readmisję](#)
- [18] Zob. *Szczyt Rosja- UE...*.
- [19] [Polska podrywa zaufanie do UE](#), pap.
- [20] Tamże.
- [21] Za: T. Bordaczow, [Rosja i niespokojna Europa. O kryzysie wzajemnych stosunków.](#) Zob. także: EUROPA (102) 11/06 (15.03.2006).
- [22] J.Z. Pietraś, *Decydowanie polityczne*, Warszawa-Kraków 1998, s. 61.
- [23] Zob. [Nie ma kryzysu UE- Rosja.](#)
- [24] *Słownik Wyrazów Obcych PWN*, Warszawa 1993, s. 227.
- [26] Zob. J.Z. Pietraś, *Decydowanie polityczne*, Warszawa-Kraków 1998, s. 66.
- [27] *Słownik Wyrazów Obcych PWN*, Warszawa 1993, s. 449.
- [28] [Między Rosją i UE nie ma konfliktu interesów](#)
- [29] T. Tyszka, *Analiza decyzyjna i psychologia decyzji*, Warszawa 1986, s. 215.
- [30] Za: A. de Lazari, *Interesowna miłość*, „Newsweek”, nr 28/2006, 16.07.2006, s. 46.
- [31] J. Piński, K. Trąbski; *Samobój Putina*; Wprost Nr3/2007 s. 40
- [32] A. Bodnar, *Decyzje polityczne. Elementy teorii*, Warszawa 1985, s. 130.
- [33] Zob. J.Z. Pietraś, *Decydowanie...*, s. 61.
- [34] Za: C. Hermann, [w:] J.Z. Pietraś, *Decydowanie polityczne*, Warszawa- Kraków 1998, s. 73.
- [35] B. Akunin [w:] G. Ślubowski, *Poputczycy Putina*, „Wprost” nr 19/2007, 13.05.2007.
- [36] Zob. A. Bodnar, *Decyzje polityczne. Elementy teorii*, Warszawa 1985, s. 124.
- [37] T. Bordaczow, [Rosja i niespokojna Europa. O kryzysie wzajemnych stosunków.](#) Zob. także: EUROPA (102) 11/06 (15.03.2006)
- [38] Zob. [Postawić na równość](#)
- [39] [Postawić na równość](#)
- [40] [Między Rosją i UE nie ma konfliktu interesów.](#)
- [41] Zob. *Postawić na...*
- [42] [Rosja a NATO i UE.](#)
- [43] [Stosunki Rosja- UE, .](#)

**Magdalena Wasąg**

Ur. 1984. Absolwentka politologii o specjalności dziennikarstwo i komunikacja społeczna. Mieszka w Biłgoraju.

[Pokaż inne teksty autora](#)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,6041) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,6041>)

Contents Copyright © 2000-2008 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.  
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do [redakcja@racjonalista.pl](mailto:redakcja@racjonalista.pl)